

APROXIMACIÓ A LA HISTÒRIA DE SANT ROC

Pilar Vives i Corbella
IEV / Per Conèixer Valls, 3, Valls, 2005

per Alfred Pérez de Tudela Molina

Sant Roc és un edifici, i si et parlen de la història d'un edifici d'antuvi esperes un relat cronològic on es fa esment de dades, antecedents, plànols, destinació dels espais, reformes, estils arquitectònics, materials emprats, ornamentacions, costos, etc. I poca cosa més, que no vol dir que no sigui important, però ens donen a conèixer les pedres de tal manera que només acostuma a quedar escrita i descrita la història d'aquells edificis que tenen una especial rellevància per la seva riquesa arquitectònica, els altres, o no són considerats o tenen una vida efímera.

El cas que ens ocupa, aquesta *Aproximació a la història de Sant Roc*, és ben diferent, és clar que en les seves primeres pàgines, l'autora, la Pilar Vives i Corbella, ens introdueix en uns antecedents històrics que des del primer moment donen la primacia a l'ús de l'edifici i a les persones, i així, d'entrada, ens fa veure que aquest llibre serà diferent, hi ha alguna cosa que ens desperta la curiositat. Els que l'heu llegit o fullejat, segur que us heu adonat que comença parlant més de la funció i del que representa l'edifici a nivell social en el context històric que dels aspectes materials, això sí, sense descuidar-los. I ens parla de com i en quins llocs i gràcies a quines institucions s'ha anat acomplint aquesta funció social hospitalària, caritativa i d'acollida, del segle XII ençà, a la nostra ciutat.

Després d'aquesta introducció, canvia de perspectiva i ens situa dins l'edifici per fer-nos descobrir les activitats diverses per a les que ha servit als vallencs. En parlar de les èpoques més llunyanes, èpoques que no hem viscut, afegeix fragments de la

història de la ciutat amb una perspectiva diferent, més social i humana; fa història sense tancar cap capítol ni menysprear res.

L'hospital de Sant Roc és un edifici que neix amb vocació de servei als ciutadans, als més humils, i mai deixarà de complir aquesta funció pública d'acollida i d'atenció a les persones en un aspecte o un altre, amb una voluntat permanent d'enriquiment humà del ciutadans. Sembla talment que aquestes pedres portessin una pàtina que inspirés aquesta voluntat permanent de servei.

Quan parla i dóna referències de l'edifici en la seva primera etapa d'atenció hospitalària en el sentit més ampli, ens remet a les persones i oficis i ens parla d'aquells que es desvetllaven per trobar la manera de portar a terme la funció d'acollida de pobres. També esmenta les persones que, amb les seves cròniques, ens han fet arribar referències suficients per mantenir viva la memòria històrica de l'edifici i que han permès aquest treball, aquesta aportació que Pilar Vives posa avui a les nostres mans.

Ja hem dit que també ens parla de l'aspecte material de l'edifici, i ho fa explicant la situació i el perquè d'aquesta, ens hi fa entrar i ens en descriu els diferents espais, els seus usos i les diferents modificacions, ampliacions i adequacions fetes per aconseguir que en cada moment acompleixi la seva funció de la millor manera possible.

A principi del segle XIX, s'incorporen a l'atenció de l'hospital religioses d'un orde menor fundat pel rector Cessat per salvar la dificultat que havia trobat a l'hora de portar religioses de fora vila, i ens diu que aquest bri de llum es converteix en un punt de germinació d'altres comunitats dedicades a la mateixa funció i que s'escampen per diferents indrets del nostre país. Ens parla de la professionalitat d'aquestes persones, ens diu que fora vila, i a altres comunitats, eren més ben considerades com a infermeres que com a religioses.

Amb la incorporació de les religioses a l'activitat hospitalària a Sant Roc cal destacar la funció complementària (molt rellevant) que va començar a tenir l'edifici de la mà d'aquestes: l'ensenyament a les noies, en un moment en què encara es considerava innecessari. Amb que coneguessin les feines de casa i, si era possible, aprenguessin a cosir, ja n'hi havia prou, però aquestes religioses també els ensenyaven de llegir i escriure, que era una manera d'adquirir saber i independència personal. Així doncs, aquesta obertura segur que devia representar una veritable revolució en la societat d'aquells dies, tot i que cal tenir present que a la nostra ciutat l'educació sempre ha estat un tema present i una conquesta social.

Ben aviat, la funció hospitalària es traslladaria a l'edifici dels Caputxins, que estava en millors condicions i havia quedat lliure per la desamortització, i l'edifici de Sant Roc va quedar dedicat a la seva funció com a centre escolar.

Una funció que aniria acomplint de la mà de les germanes de la Caritat, que incorporarien molt aviat les funcions d'escola pública, que van continuar fins a mitjan segle XX; una escola on el que escriu aquestes notes va fer estada uns anys abans d'anar a l'institut per començar el batxillerat. Allí vaig conèixer dos dels mestres

dels que parla Pilar Vives: Don Estanislao (mestre del qual guardo un gran record pel seu bon tracte i la seva voluntat i eficàcia a l'hora d'ensenyar) i el Sr. Del Amo, amb qui només vaig estudiar un any.

Per aquelles aules, van passar molts vallencs, en general de famílies senzilles. Fou una escola d'on van sortir bones persones, algunes de les quals van continuar els seus estudis amb profit, i sovint amb molt esforç, persones que, socialment i professionalment, han estat profitoses i que han contribuït i contribueixen al desenvolupament d'aquesta comunitat vallenca; però, en el seu dia, era l'escola dels pobres, i això li restava molt valor social; en aquest aspecte, avui s'ha millorat força.

Quan ens presenta l'escola, pràcticament fa parlar els personatges, ens parla dels infants, dels mestres, de les dificultats i de la precarietat amb què havien de treballar i de com amb la discreció que imposava la seva dependència econòmica, havien de reclamar perquè es cobrissin els mínims necessaris per seguir amb la seva funció. D'algunes d'aquestes precarietats econòmiques, us en puc donar testimoni; malgrat tot, però, era un bon lloc d'aprenentatge.

Ben aviat, l'edifici, com explica l'autora, va acollir una altra activitat pública i socialment necessària, que durant molts anys va compartir l'espai amb l'escola: els jutjats, un altre servei que, per una o altra raó, la majoria dels vallencs havíem necessitat alguna vegada. Així doncs, l'edifici es convertia en un lloc d'obligat pelegrinatge, de vegades per inscriure-hi un fill, d'altres, més tristos, per recollir una acta de defunció, i quan per diferències o altres afers més complexos s'havia d'acudir a la justícia perquè aquesta posés les coses al seu lloc.

Altres activitats que ens presenta i on sempre hi són presents les persones són: l'escola taller d'art que avui encara hi té la seu, les sales d'exposicions i, finalment, l'Institut d'Estudis Vallencs, una institució que va néixer de la mà d'uns vallencs que tenien la voluntat de contribuir a donar un impuls a l'activitat cultural de la ciutat.

Ja ho veieu, parlem d'un edifici que en molts moments ha estat, i és encara, el cor de la ciutat en tot allò que representa activitat cultural. Parlem també de la disponibilitat d'uns quants vallencs per fer-ho possible, i també d'aquelles noies que van abraçar un orde religiós per donar cobertura a les necessitats hospitalàries de la ciutat sense cap compensació econòmica a canvi.

No hem parlat de l'Ajuntament, que, com veureu, té una presència constant en la història de Sant Roc, perquè, en bona part, l'activitat que s'hi ha desenvolupat ha tingut el seu suport econòmic; un suport donat en uns moments més de grat i en altres no tant, però sempre present.

Si obriu el llibre —segur que ja ho heu fet o ho fareu, l'obra s'ho val—, trobareu, també, una característica que l'enriqueix molt: moltes fotografies de les activitats i de les persones de les quals parla, i testimonis gràfics de les èpoques en què no existia encara la fotografia.

Són testimonis gràfics que ens ajuden a comprendre tot allò que l'autora ens ha volgut presentar amb la voluntat que ens fem Sant Roc una mica més nostre. Crec que a molts els ajudarà a fixar les seves vivències de tants anys a la memòria.

I, encara una cosa més, segur que cada un de nosaltres hi podríem afegir alguna ratlla que completaria aquesta història amb vivències personals.

Aquest és un llibre en què l'autora aconsegueix desenvolupar molt bé la seva funció històrica, ens ajuda a recordar i a conèixer la nostra història com a persones que formem part d'una comunitat concreta i a conèixer aquelles persones que han fet camí abans que nosaltres, i tot a l'entorn d'un edifici que —ara sí que ho podem dir— si té algun valor és el de l'activitat que s'hi ha portat i s'hi porta a terme en benefici dels ciutadans de Valls.